

SPOLJNOTRGOVINSKA ARBITRAŽA PRI
SAVEZNOJ PRIVREDNOJ KOMORI, Beograd .

Odluka od 28.XII 1965.

Vijeće: dr Emilio Pallua, prof.dr Vladislav Brajković,
prof.dr Ladislav Tambača

Prijevoz stvari morem - Žive životinje - Primjena prava -
Klauzule GENCON na koje se poziva zaključnica - Zastara -
Šteta prouzrokovana zakašnjenjem ukrcaja brodarovom kriv-
njom - Vozarina za manje ukrcani teret - Pribor za smještaj
robe - Predah - Predaja pisma spremnosti - Ako stranke nisu
ugovorile primjenu prava, na njihov odnos primjenjuje se
pravo koje je u najbližoj vezi s tim odnosima - Ako je ugo-
vor sklopljen u Jugoslaviji i ugovorena jugoslavenska arbi-
traža, a sporni odnos je nastao u Jugoslaviji, najbliže je
jugoslavensko pravo - Na zahtjeve koji proizlaze iz zakaš-
njenja u preuzimanju tereta od strane brodar zastara poči-
nje teći kad je ukrcaj završen - Ugovorena naknada za pre-
kostojnice ne odnosi se na naknadu štete koju brodar duguje
krcatelju za zakašnjeni ukrcaj koji je brodar skrivio - Na
ove štete primjenjuju se načela građanskog prava - Krca-
telj nema prava tražiti sniženje vozarine za manje ukrcani
teret pozivom da je kapacitet broda bio nedovoljan, ako na
licu mjesta nije utvrdio ni mogućnost broda da primi ugovo-
renu količinu tereta, a dokaz svjedoka nije dovoljan da se
utvrdi relevantno činjenično stanje - Na temelju jugosla-
venskih lučkih uzanci brod je dužan imati pregrade za smje-
štaj stoke, a ukoliko pregrade nabavi krcatelj, brodar mu
je dužan nadoknaditi troškove - Klauzule GENCON ugovora na
koje se zaključnica poziva, kao opće uobičajene, dolaze do
primjene, ukoliko se ne protive prinudnim propisima jugo-
slavenskog prava - Za vrijeme predaha krcatelj ima ne samo
pravo nego i dužnost pregledati brod u svrhu ustanovljenja
da li je brod sposoban za ukrcaj tereta - Ako krcatelj nije
za vrijeme predaha pregledao brod, za osposobljenje broda
za ukrcaj tereta odbija se onoliko vremena koliko proteče
od prestanka predaha pa do izjave krcatelja da brod nije
sposoban za ukrcaj - Predajom pisma spremnosti brodar ima
ne samo pravo nego i dužnost da prima teret, te je dužan
krcatelju nadoknaditi štetu, ako teret nakon predaje pisma
spremnosti nije mogao biti ukrcan i prije početka toka stoj-
nica - Brodar mora znati koje materije koje se nalaze na
brodu štete stoci, pa je kriv za zakašnjenje ukrcaja prouz-
rokovano čišćenjem štetnih materija iz broda - Na naknadu
štete za hranjenje životinja na kopnu, u slučaju zakašnje-
log ukrcaja, krcatelj ima pravo samo ako dokaže da je radi
toga zakašnjenja došlo do zakašnjenja broda na odredište -
Na putovanju iz Splita do Alžira zakašnjenje odlaska broda

iz luke ukrcaja od ukupno 11 sati ne znači samo po sebi da postoji i zakašnjenje putovanja - Krcatelj koji radi nespremnosti broda za ukroaj stoke nije mogao pravovremeno ukrcati teret, ima pravo na naknadu štete za produženo uskladištenje tereta u lučkom skladištu - Krcatelj ima pravo i na naknadu troškova prouzrokovanih pregledom broda, ako se utvrdi da brod u vrijeme predaje pisma spremnosti nije bio spreman za ukrcaj - Ako krcatelj ne može dokazati koji su telefonski razgovori koje je on vodio u vezi sa zakašnjenjem ukrcaja tereta prouzrokovani tom okolnošću, nema prava na naknadu nikakvih troškova iz ovoga naslova

Stranke su sklopile ugovor o prijevozu 4.500 komada ovaca i jagnjadi iz Splita u jednu alžirsku luku. Budući da je u luci ukrcaja teret ukrčan sa zakašnjenjem, naručitelj prijevoza tuži brodarka da mu nadoknadi troškove prouzrokovane tim zakašnjenjem. Nesporno je među strankama da je brod sa sidrišta predao pismo spremnosti 14.X u 8 sati. Isto je tako nesporno da je veterinarski inspektor nakon pregleda broda na sidrištu 15.X u 8 sati izdao rješenje o zabrani ukrcaja stoke dok se brod ne očisti od ostataka umjetnog gnojiva, jer da taj teret škodi stoci. Ukrcaj je započeo 16.X u 14 sati. Na temelju ovakvog činjeničnog stanja tužitelj zahtijeva da mu tuženi brodarka nadoknadi štetu prouzrokovanu zakašnjelim ukrcajem stoke, i to za dva dana čekanja u iznosu ugovorenih prekostojnica za uginulu stoku, za hranu i pojenje stoke, za njeno čuvanje, za korišćenje lučkih površina, za troškove pregleda broda od strane veterinarskog inspektora, te za obavljene telefonske razgovore prouzrokovane ovim zakašnjenjem. Osim toga navodi da je mjesto ugovorenih 4.500 kom. ovaca brod mogao primiti samo 4.070 komada, pa traži da mu se u razmjernom iznosu snizi i ugovorena vozarina.

Tuženik se opire tužbi. U prvom redu navodi prigovor zastare jer da je od predaje pisma spremnosti pa do tužbe prošlo više od godine dana. Osim toga navodi da mu nitko nije prigovorio da brod nije bio spreman za primanje tereta sve do 15.X u 10 sati, pa i ovaj prigovor nije tačan jer je brod bio zagađen ostacima građevnog drva a ne umjetnog gnojiva, dakle materijom koje ne škodi stoci. Ne priznaje ni zahtjev u pogledu smanjenja vozarine, jer da je vozarina bila ugovorena na poprijeko i da je brod mogao primiti i više od 5.000 komada stoke, a njemu ovaj prigovor u vrijeme ukrcaja nije bio ni postavljen.

Cijeneći stajalište tužitelja i tuženoga sud je djelomično udovoljio tužbenom zahtjevu i to iz slijedećih razloga:

U ovom sporu najprije treba konstatirati da prema čl. 132, st.1. Zak. o ugovorima o iskorišćivanju pomorskih brodova od 1959. /dalje Zakon/ dolazi do primjene jugoslavensko pravo,

jer stranke nisu ugovorile pravo koje treba primijeniti, a jugoslavensko pravo je ono koje je u najbližoj vezi s ugovornim odnosom. Ugovor je naime sklopljen u Jugoslaviji, ugovorena je arbitraža u Rijeci u Jugoslaviji i sporni odnos se odvijao u Jugoslaviji.

Prigovor zastare koji je tuženi istakao ne stoji, jer se radi o sporu zbog naknade štete uslijed zakašnjenja u preuzimanju tereta od brodarove strane, pa je "dies a quo" onaj dan na koji je bilo moguće utvrditi trajanje zakašnjenja, a taj je bio 17.X 1963, pa je tužba pravodobno predana 16.X 1963. prema članu 128, stav 1. Zakona.

Za prosudjivanje prava i obaveza stranaka mjerodavan je pored spomenutog zakona ugovor stranaka. Obje stranke pozvale su se na zaključnicu br.159 od 28.IX 1963. i teretnicu br.1 od 17.X 1963, a tuženi još na GENCON charter party.

Tužiteljev zahtjev da mu tuženi za utvrđeno zakašnjenje od dva dana /15. i 16.X/ plati dangubu od \$ 300.- po danu, ili \$ 600.- ukupno, očigledno je neutemeljeno na zaključnici, jer je u njoj utvrđena visina naknade za prekosojnice u toj visini, a čak je izričito isključena naknada za eventualni "dispeč", tj. za ubrzano ukrcavanje.

Isto tako je neutemeljen i tužiteljev zahtjev za povratak navodno previše plaćene vozarine u iznosu od \$ 731.- koji obrazlaže time što navodno nije moglo biti ukrcajno više od 4.070 ovaca i jagnjadi na brod tuženoga umjesto ugovorenog broja od 4.500 komada. Na licu mjesta, u Splitu, u kritično vrijeme upućen je samo protest zapovjednika broda od 17.X 1963. zbog premalo ukrcajnog tereta, a da tužitelj nije pridonio nikakve dokumentacije iz koje bi izlazilo da je u ovom iznosu on od svoje strane brodu protestirao manjak prostora, ili bar pokušao kontradiktorno utvrditi taj manjak prostora. Od tužitelja ponudjeni dokaz sa svjedocima o stanju broda potpuno je nepodesan za utvrđenje te sporne činjenice, jer se radi o nizu podataka koji se u odsutnosti broda ne mogu pravilno utvrditi niti ocijeniti. Takav dokaz morao je tužitelj osigurati odmah nakon nastanka spora o kapacitetu broda, a iz producirane korespondencije nije vidljivo da bi o tome bio vođen među strankama u vrijeme ukrcavanja tereta spor. Samo se po sebi razumije, a tako i slijedi iz teksta zaključnice, da tužitelj iz činjenice što je ukrcao manje tereta od ugovorene količine ne može izvoditi pravo na povratak dijela vozarine, a što je u skladu i s članom 77 Zakona.

Iz zaključnice slijedi da je brod morao biti spreman za ukrcaj stoke, pa slijedom toga u skladu s Lučkom uzašnom br.24/I morao je imati odgovarajuće pregrade. Stoga tu-

žitelj opravdano traži naknadu isplaćene svote za drvenariju na brodu od Din. 50.125.- ili \$ 66.83 prema računu br. 56201/63 od 31.X 1963. otpremnog poduzeća.

Medjutim za pravno pitanje koje je odlučno za dio tužiteljevog zahtjeva koji se odnosi na štete i gubitke koje da je pretrpio kao krcatelj uslijed zakašnjenja broda na ukrcaj zbog njegovog onečišćenja, treba najprije utvrditi koju štetu tužitelj zahtijeva na temelju ovog naslova. Iz gore navedenih tužiteljevih navoda proizlazi da je njemu šteta počela nastajati 15.X 1963. u 8 sati. Za period prije ovog momenta niti tvrdi, niti dokazuje da mu je nastala bilo kakva šteta.

Za rješenje pitanja naknade štete za zahtjevani period, tj. od 15.X 1963. u 8 sati do 16.X 1963. u 14 sati, treba prethodno utvrditi koje su ugovorne odredbe u tom pogledu za stranke mjerodavne.

Zaključnica od 28.IX 1963. sadrži niz uglavaka /pa i odredbu o trajanju stojnica od 4 dana/ i posebno još da u pogledu onoga što nije u njoj određeno vrijede uglavci "Gencon Charter Party" /"All other terms and conditions and exceptions as under Gencon Charter Party"/. Tipski brodarski ugovor GENCON tako je uobičajen u pomorskom prijevoznom poslu da se takva klauzula mora smatrati valjanom u onom opsegu u kojem ne bi bila suprotna jugoslavenskom prinudnom pravu, i ona stranke obvezuje tako kao da su sve te posebnim odredbama zaključnice nepromijenjene klauzule GENCON-a izričito po njima prihvaćene. Vijeće zauzima to stajalište, jer smatra da ono odgovara uobičajenom toku poslovanja u pomorskoj privredi analognom primjenom čl.35, st.2. Zakona, pogotovo kad se radi o strankama koje stalno sklapaju prijevozne ugovore i kod toga se služe stručnim agentima.

Na temelju uglavka 5, §§ 4 i 6 GENCON-a /na koje se tuženi izričito pozvao reproducirajući im sadržaj/ vrijeme stojnica teče od 13 sati dana kojega je predano pismo spremnosti prije 12 sati, a od 6 sati ujutro slijedećeg dana ako je pismo spremnosti predano za vrijeme popodnevnog uredovnog vremena, s time da vrijeme čekanja na privez broji u stojnice /engl.: "§ 4: Time to commence at 1 p.m. if notice of readiness to load is given before noon and at 6 y.m. next working day if notice is given during office hours after noon.- § 6: Time lost in waiting for berth to count as loading time"/. Pismo spremnosti je u skladu s tim uglavkom predano 14.X 1963. u 8 sati ujutro, dok je brod bio na sidrištu, pa su stojnice počele teći 14.X 1963. u 13 sati. Naručitelj-krcatelj morao je već za vrijeme predaha /"free-time"/ pregledati brod, a najkasnije do 13 sati 14.X 1963. Vrijeme predaha priznaje se naručitelju radi toga da može pripremiti ukrcaj i ustanoviti sposobnost broda za

primanje tereta. Njegovo je naime ne samo pravo nego i dužnost da u tom vremenu iznese svoje prigovore brodaru, a da ne čeka da proteče skoro čitav dan stojnica dok on pregleda brod kao što je to učinio u ovom slučaju. Kod toga je irrelevantno da li se brod nalazi na sidrištu ili uz obalu, jer je brod imao pravo predati pismo spremnosti i sa sidrišta.

Iz gore navedenog činjeničnog stanja slijedi da je brodaru bilo potrebno 30 sati da osposobi brod. Prema tome da je tužitelj pregledao brod najkasnije do isteka predaha, brodar bi spremio brod 15.X 1963. do 19 sati, dakle 19 sati prije nego što je to stvarno uslijedilo /naime 16.X 1963. u 14 sati/.

Vijeće konstatira da tuženi brodar predajom pisma spremnosti stječe ne samo pravo nego i dužnost da primi teret. Prema tome dužan je krcatelju nadoknaditi štetu koja mu je prouzrokovana činjenicom što teret nije bio nakon predaje pisma spremnosti krcan zbog brodarove krivnje. U ovom slučaju, kako je već rečeno, to razdoblje iznosi 11 sati ili jedan poludan.

Vještak je po svome mišljenju iskazao da gore ustanovljeno zagađenje kao i mnoga druga čak i u malim količinama mogu biti štetna za život stoke, a iz toga slijedi da brodar prilikom predaje pisma spremnosti nije imao brod sposoban za primanje tereta, pa vijeće smatra da je brodar za tu nesposobnost kriv, jer je kao stručni vožar morao znati da je odnosno zagađenje štetno za teret koji je ugovorio za prijevoz.

Na zahtjev za naknadu štete zbog hranjenja životinja na kopnu tužitelj bi imao pravo samo pod pretpostavkom kad bi se dokazalo da je brod zbog zakašnjenja odlaska iz luke zakasnio na odredište. Stranke ne tvrde na raspravama ni u podnescima da je zakašnjenje ukrcaja utjecalo na vrijeme stizanja na odredište, a vijeće uostalom smatra da za putovanje od Splita do Alžira vrijeme od 11 sati nije zakašnjenje nego da ostaje unutar okvira pravovremenog izvršenja putovanja. Prema tome za hranjenje stoke za vrijeme od ukrcaja do iskrcaja, koje i onako prema zaključnici pada na krcateljev teret, ne pripada tužitelju nikakva naknada, jer nije utvrđeno da je zakašnjenjem koje je skrivio brodar produženo ukupno vrijeme kroz koje je krcatelj bio dužan hraniti stoku.

Vijeće smatra da su zakašnjenjem ukrcaja tužitelju načelno prouzrokovani svi troškovi koje iz ovog naslova traži, osim troškova telefonskih razgovora koji spadaju u redovnu administrativnu manipulaciju između predstavnika na licu

mjesta i centrale, pa bi bilo nemoguće izvesti na čistac koji jesu, a koji nisu u uzročnoj vezi sa zakašnjenjem, niti bi s gledišta procesne ekonomije bilo opravdano o tome provoditi dokazni postupak s obzirom na neznatnu svotu koja se za to traži. Prema tome je opravdano da tuženog tereti trećina iznosa isplaćenog od tužitelja za iskorišćivanje lučkih površina za smještaj 4.070 komada stoke od Din. 81.540.- tj. Din. 27.150.- ili § 36.20. Što se tiče troškova čuvanja, vijeće tužitelju priznaje pravo na naknadu jedne poludnevniice za čobane i službenike "Centrocoop"-a i "Jugošped"-a u ukupnom iznosu od Din. 19.500.- ili § 26.- jer smatra da su u tom opsegu prouzročeni troškovi zakašnjenjem koje je skrivio brodar.

Tužitelju naprotiv pripada u cijelosti trošak za prijevoz veterinaru i službenika tužitelja i otpremnika u iznosu od Din. 40.100.- ili § 53.47, jer su ti troškovi bili potrebni za pregled broda, a njihova visina nije u uzročnoj vezi s trajanjem zakašnjenja.

Tužitelj s naslova naknade štete uslijed zakašnjenja uspijeva stoga s ukupnim iznosom od § 115.67.

Nadalje tužitelj uspijeva sa zahtjevom za naknadu troškova za postavljanje drvenarije u vezi s ukrcajem i prijevozom stoke od Din. 50.125.- ili § 66.83.

Prema tome tužitelj uspijeva s ukupnim iznosom od § 182.50 s 8% kamada od 30.XI 1963, a s viškom tužbenog zahtjeva od § 2799.24 valjalo ga je odbiti.

Tuženi je dužan naknaditi tužitelju troškove vještačenja u iznosu od § 27, kao i § 7.- na ime arbitražnih troškova, razmjerno dijelu uspjeha u sporu.

E.P.